

«Орталық Азиядағы тұрақты даму мүддесі үшін білім беру» (ЮНЕСКО) талдамалық жазбасында «Тұрақты даму саласындағы 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған күн тәртібі білім беру жүйелерінен білім алушыларға тұрақты өмір салтын ұстануға, негізді шешімдер қабылдауға және өз іс-әрекеттері үшін жауап беруге мүмкіндік беретін «трансверсальды құзыреттерді» ескеру қажеттігін талап етеді» делінген.

Жоғарыда атап өтілгендей, Тұрақты даму стратегиясы қазақстандық қоғам өмірінің түрлі салаларына қатысты Қазақстанның нормативтік құқықтық актілерінің басым бөлігінде көрініс тапқан.

Әлемнің барлық елдері үшін, оның ішінде Қазақстан үшін де тұрақты дамуды қамтамасыз ету міндеті қоғам дамуының қазіргі кезеңінде өзектендірілді. Тұрақты даму тұжырымдамасында жаһандық сипаттағы ұсыныстар түрінде тұжырымдалған 17 мақсат, 169 нақты міндет бар.

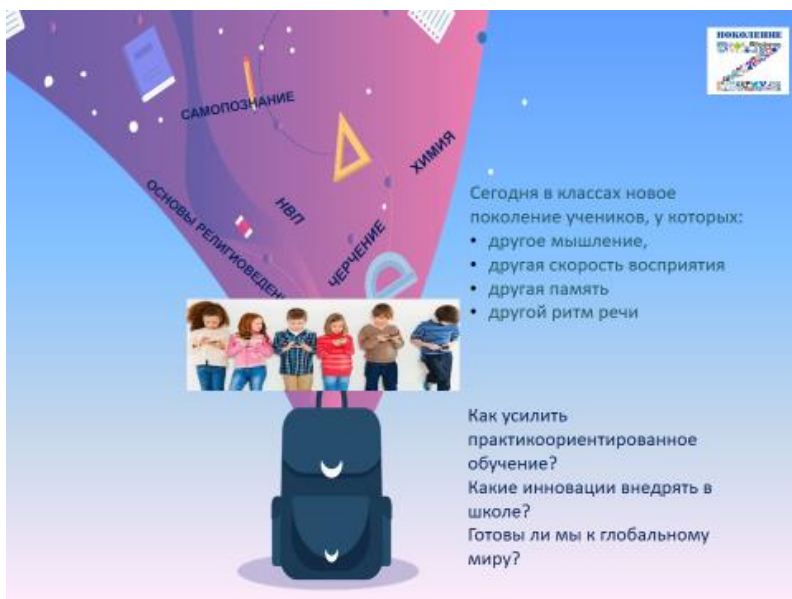
Әр елдің үкіметі ұлттық жағдайларды ескереді.

Тұрақты даму (sustainable development) — 1970-1980 жылдары қоғам мен ғылымның даму проблемаларын, табиғи ресурстар мен экологиялық жағдайдың шекарасын тану аясында пайда болған тұжырымдама.

1987 жылы БҰҰ-ның Қоршаған орта және даму жөніндегі комиссиясының «Біздің ортақ болашағымыз» атты баяндамасында алғаш рет «Тұрақты даму» тұжырымдамасының атауы сөз болды, бұл адамның іс-

әрекеті, қоғамның қажеттіліктері кейінгі ұрпаққа зиян тигізбейтіндігін білдіреді.

Ел мектептерінде қандай инновациялар мен инновацияларды енгізу керек? Біз жаһандық әлемге дайынбыз ба? Бүгінгі таңда білім алушылардың қандай дағдылары сұранысқа ие?

Тұрақты даму саласындағы мақсаттар

«Тұрақты даму саласындағы күн тәртібі» - БҰҰ-да 2015 жылы дайындалған құжат. Онда 2030 жылға дейінгі жақын мақсаттар бар, олар қоғамға ұмтылуы керек, оның негізгі мәселелерін белгілейді, оларды әр ел шеше алады және шешуі керек.

Тұрақты даму мүддесі үшін білім беру (ТДМБ) мыналарға ықпал етеді:

- қоршаған ортаның сақталуын қамтамасыз ету мақсатында дәлелді шешімдер мен ақылға қонымды шаралар қабылдау;
- экономикалық өміршеңдікті және қоғамның өмір сүруінің әділ негіздерін қамтамасыз ету;
- қазіргі және болашақ ұрпақтың мүддесі үшін өзара іс-қимыл және шешім қабылдау;
- өз қауіпсіздігін және айналадағы адамдарды сақтау;
- қауіпсіз және салауатты өмір салтын ұстану.

Тұрақты даму туралы білім беру – білім алушыларды тұрақты даму проблемалары және оларды шешу жолдары туралы хабардар ету.

10. Тұрақты даму үшін білім беру (экрандағы мәтін) – қажетті білімді, іскерлікті, қарым-қатынасты, сайып келгенде, тұрақты даму мәдениетінің негіздерін қалыптастыру (білім алушылардың жаңа әлеуметтік рөлдерді, жаңа гуманизм этикасын, жауапты тұтыну мәдениетін және т.б. игеруін қоса алғанда).

11. Тұрақты даму мүддесі үшін білім беру (экрандағы мәтін) - тұрақты даму туралы және тұрақты дамуға арналған білім берудің үйлесімі.

ТДМБ – заманауи білім, жаңа құндылық – дүниетанымдық көзқарастар мен ойлаудың түбегейлі өзгеруі.

Педагог үшін ТДМБ компонентін интеграциялау процесінде келесі аспектілерге назар аудару маңызды:

Білім берудегі ТДМБ интеграциясы контекстінде білім берудегі бес тіректі ажыратуға болады:

- **Тануды үйрену:** білім алушылар тұрақты даму контекстінде жергілікті және жаһандық мәселелер туралы түсінікке ие болады.
- **Жасауды үйрену:** білім алушылардың тұрақты дамумен байланысты практикалық дағдылары мен құзыреттері болады.
- **Болуды үйрену:** білім алушылар жауапкершілікпен әрекет етуге, әділ әрекет етуге және өзіне, басқаларға жанашырлық танытуға қабілетті.
- **Бірге өмір сүруді үйрену:** білім алушылар тұрақты даму үшін қажетті өзара тәуелділіктің, айырмашылықтың, плюрализмнің, өзара түсіністіктің, бейбітшілік пен ынтымақтастықтың маңыздылығын түсіну дағдыларына ие болады.

▪ *Өзін-өзі өзгертуді және қоғамды өзгертуді үйрену:* білім алушылар мінез-құлық пен өмір салтын өзгерту үшін жеке және ұжымдық жауапкершілікті қабылдайды. Білім алушылар әділеттілік тұжырымдамасына және әлеуметтік, экономикалық және экологиялық ресурстарды тұрақты пайдалануға қатысты басқалардың көзқарасын, мінез-құлқын және өмір салтын өзгертуге ықпал етеді.

Сонымен қатар, педагог үшін ТДМБ компонентін зерттейтін білім алушыларда мынадай негізгі құзыреттіліктерді қалыптастырудың маңыздылығына көңіл бөлуі маңызды:

1) Жүйелік ойлаудың құзыреттілігі: өзара байланыстарды анықтау және түсіну, күрделі жүйелерді талдау, әртүрлі салалардағы және әртүрлі деңгейлердегі жүйелер арасындағы өзара байланыс принциптерін түсіну, белгісіздік жағдайында әрекет ету.

2) Болжамды құзыреттілік: болашақтың алуан түрлі нұсқаларын (мүмкін, ықтимал және қалаулы) түсіну және бағалау, болашақ туралы өзіндік нақты түсінік қалыптастыру, сақтық принципін қолдану, іс-әрекеттің ықтимал салдарын бағалау, тәуекелдер мен болып жатқан өзгерістерді ескеру қабілеті.

3) Құқықтық құзыреттілік: белгілі бір шараларды қабылдауға себеп болған нормалар мен принциптерді түсіну және сыни тұрғыдан бағалау, мүдделер қақтығысы жағдайында тұрақты дамудың маңыздылығын, принциптерін, мақсаттары мен міндеттерін және ымыраға келу қажеттілігін, қолда бар ақпараттың қайшылықтары мен белгісіздіктерін талқылау мүмкіндігі.

4) Стратегиялық пайымдау құзыреті: жергілікті және жоғары деңгейлерде тұрақтылықты арттыруға бағытталған инновациялық шешімдерді ұжымдық әзірлеу және жүзеге асыру қабілеті.

5) Ұжымдық жұмыстың құзыреттілігі: басқалардан үйрену, басқалардың қажеттіліктерін, көзқарасы мен әрекеттерін түсіну және құрметтеу (эмпатия), басқа адамдарға деген сезімдерді түсіну, жауап беру және көрсету (эмпатикалық басшылық), топта туындаған қақтығыстарды шешу, проблемаларды шешуге бағытталған ұжымдық және көпжақты өзара әрекеттесуге қатысу.

6) Сыни тұрғыдан ойлау құзыреті: қабылданған нормаларға, тәсілдер мен пікірлерге күмән келтіру, өз көзқарастарын, идеялары мен іс-әрекеттерін сыни тұрғыдан бағалау, тұрақты даму мәселелері бойынша пікірталастарда өз ұстанымын қорғау қабілеті.

7) Өзін-өзі тану құзыреттілігі: қоршаған ортадағы және жалпы қоғамдағы өз рөлін сыни тұрғыдан бағалай білу, біреудің іс-әрекетін үздіксіз бағалай және көтермелей білу, басқалардың сезімдерімен және ниеттерімен санасу.

8) Мәселелерді кешенді шешу құзыреті: тұрақтылықты қамтамасыз ету саласындағы күрделі мәселелерді шешу үшін әртүрлі проблемаға бағдарланған тәсілдерді қолданудың және жоғарыда аталған құзыреттер негізінде тұрақты дамуға ықпал ететін өміршең, жан-жақты және әділ шешімдерді ұсынуда маңызды қабілет.